

Fra jubilæumsskrift 2009:

”Vi ønsker, at Vestjyllands Højskole må blive et sted, hvor menneske mødes med menneske uanset, hvor i samfundet man kommer fra. Samtalen er væsentlig, og vi vil i fællesskab med vore elever prøve at analysere vor situation i den tid vi lever i.”

Det var nogle af ordene, da grundlægger og forstander Chr. Christensen 1. Maj 1969, efter ni års forarbejde, kunne indvie Vestjyllands Højskole.

40 år i Vestenvinden

Vestjyllands Højskole står som et kulturelt vartegn i Vestenvinden og har gjort det i over 40 år. Livet på højskolen er blevet skabt af de forstandere, lærere, elever og gæster, der er kommet indenfor dørene. De forskellige forstandere har sat hver deres præg på skolen siden begyndelsen i 1969.

Indvielsen af Vestjyllands Højskole 1. Maj 1969

Den 1. Maj 1969 var en festdag i Velling og flagene var hejst. Vestjyllands Højskole skulle indvies. Efter en ventetid på næsten ni år var der inviteret til åbningsmøde. Påklædningen var ”absolut tvangfri, dog frabedes stilethæle”, som der stod i invitationen. Festlighederne begyndte kl. 14 med taler. På talerækken var blandt andre formanden gårdejer Jens Kirk, undervisningsminister Helge Larsen, direktør i undervisningsministeriet Asger Baunsbak-Jensen og højskolens nye forstander Chr. Christensen.

Det hele startede en mørk og kold decemбераften

Jens Kirk berettede om, hvordan han en kold decemбераften i 1960 havde fået besøg. Det var friskolelærer Chr. Christensen fra Fjaltring, der stod udenfor døren. Han ville spørge, om der ikke skulle rejses en højskole i Vestjylland. Og foreslog Vesttarp skole i Velling til det formål. Jens Kirk havde taget godt imod forslaget.

Der blev holdt en række møder for at sondere terrænet og interessen for en højskole. I maj 1961 var man til møde med undervisningsministeriet, som ”mødte planen om en højskole med velvilje.” Inden august havde man samlet omkring 100 anbefalere til planen om oprettelse af en højskole i Velling. Der var stillere fra hele Vestjylland, fra Ribe i syd til Nørre Nissum i nord. For at få del i de billige lån fra ministeriet, skulle højskolen selv stille med 1/6 del investeringen. Pengene blev samlet ind i løbet af efteråret 1961 og 4. december samme år blev der holdt stiftende generalforsamling, hvor navnet Vestjyllands Højskole blev vedtaget sammen med vedtægterne for højskolen. Der var grøde og gang i højskolebevægelsen i Velling. Men inde i ministeriet var der ikke penge til højskolebyggeri, så først i 1967 blev der bevilget penge og givet byggetilladelse til ombygning af Vesttarp skole.

Ministeren ønskede tillykke

Ved indvielsen lykønskede ministeren Vestjylland med den nye højskole, og Asger Baunsbæk bemærkede, ”Mange steder bygges der idrætshaller i disse år. Det skal jeg intet ondt sige om, men det tyder på kvalitetssans, når man her har samlet sig om en højskole.”

Den nye forstander Chr. Christensen gjorde i sin tale klart, at:

”Vi ønsker, at Vestjyllands Højskole må blive et sted, hvor menneske mødes med menneske uanset, hvor i samfundet man kommer fra. Samtalen er væsentlig, og vi vil i fællesskab med vore elever prøve at analysere vor situation i den tid vi lever i.”

Til en journalist, der spurgte hvilket speciale skolen skulle have, svarede Chr Christensen, "Ikke noget, det skulle da lige være at drive højskole."

De første korte kurser

Helt fra skolens start blev det lagt fast, at der skulle være lange kurser for ungdommen om vinteren, mens der om sommeren skulle holdes korte kurser for forskellige grupper. I 1969 blev der udbudt 3 forskellige korte kurser: Et pensionistkursus, et familiekursus og et husmoderkursus. Pensionist- og familiekurserne varede 2 uger og blev holdt 3 gange. Husmoderkurset varede en uge og blev holdt 2 gange. Så allerede i 69 var 14 uger i sommeren lagt ud til korte kurser. Prisen for et ophold lå omkring 200 kr. for en uge i et dobbeltværelse. Husmoderkurset var kun en uge for "Det er ofte svært for husmødre at få fri, og dog er der næppe andre grupper, der trænger hårdere til en lille afbrydelse i hverdagen", som der så smukt er skrevet i programmet.

På familiekurset kunne man vælge sig ind på grupperne Moderne Litteratur, Dramatik, En egns historie, Keramik, Familie og Samfund eller Stoftryk. Pensionisterne kunne vælge mellem Vestjyllands historie, Danske og nordiske digtere eller Mennesket i det moderne samfund. For husmoderkurset var der lagt et fast ugeprogram med emnerne Vestjyllands Historie, Kvindens stilling i det moderne samfund, Børneopdragelse – ungdomsoprør, Vort familiemønster, udflugt til fjorden og moderne kunst og litteratur. Alt sammen god klassisk højskole for alle målgrupper.

Det var Chr. Christensens fortjeneste, at højskolen fik opdelingen med vinterkurser og sommerkurser. Og dermed også hans fortjeneste, at højskolen kan fejre 40 års jubilæum. I lange perioder har det været overskuddet fra de korte kurser, der har sikret økonomien for højskolen. Uden de korte kurser er det slet ikke utænkeligt, at skolen ville være lukket i tider med små vinterhold.

Ungdommen er ikke, hvad den har været

Den ungdom der væltede ind til vinterskolen i 1969 var ikke, som ungdommen i 1967. Den var begyndt at stille krav, spørgsmål og forlangte demokrati. Der var også en større del af ungdommen fra byerne, som var begyndt at tage på højskolen. Som det kan ses af programmet for de korte kurser, blev højskoleeleverne modtaget af en lærerflok, som ønskede at drive klassisk højskole. Samfundsfag, litteratur, historie og diskussioner stod i centrum, af det man ville. Der var kreative fag som keramik, dramatik, musik, korsang og vævning. Og der var færdighedsfag som dansk, tysk, engelsk og matematik for dem, der brugte højskolen som forberedelse til hf. De unge mennesker var glade for højskolen.

"Jeg oplevede det som et rum med frihed til at vælge, til diskussioner. Et meget åbent sted. Det var et slaraffenland at komme ind i," erindrer medlem af bestyrelsen Ingrid Thomsen, der var elev på skolens andet elevhold, "Vi diskuterede EF og atomkraft, det var meget befriende."

Opgøret om skolens linje

Hvad der helt præcist gik for sig på højskolen, der i starten af 70'erne, er svært at få styr på. Men at det kom til et opgør er klart. Det er også klart, at der var to grupper, der kæmpede mod hinanden. På den ene side stod skolens grundlægger og forstander Chr. Christensen, og på den anden side stod skolens unge elever. Mellem dem var skolens lærere, bestyrelse og skolekreds. Hvem af hvem, der var på hvilket hold, er gået i glemmebogen. Men vi ved, hvordan striden endte.

Chr. Christensen som skolen kan takke for sin eksistens, havde det svært med den nye ungdom. De levede ikke op til hans forventninger til et højskolepublikum. Han gjorde derfor sommeren lidt længere og vinteren lidt kortere. Og lavede flere og flere pensionistkurser for i det mindste om sommeren at have nogle rigtige

højskolekursister at snakke med. På et tidspunkt foreslog Chr. Christensen bestyrelsen, at man lavede højskolen om til en pensionisthøjskole med 14-dages kurser.

De tidligere elever, der havde elsket deres ophold på skolen, kæmpede for, at ungdommen stadig skulle have adgang til dette nutidens Gimle ved Ringkøbing Fjord.

Det endte med, at skolens bestyrelse sagde til Chr. Christensen: "Det kan godt være, at du ikke forstår ungdommen, og det kan godt være, at vi heller ikke forstår dem. Men det er nu engang dem, vi vil lave højskole for. Så hvis du hellere vil lave højskole for pensionister, så må du finde en anden højskole at gøre det på."

Chr. Christensen forlod højskolen, fulgte sine drømme og blev forstander på Kolt Ældrehøjskole.

De arbejdsløse redder højskolen

I starten af 1974 kom Günther Pollman til som ny forstander, men uden ret mange nye elever til. Der var frygt for, at den unge højskole måtte lukke. Men en lov om at arbejdsløse kunne få støtte med på højskole gjorde, at der 1. januar 1975 pludselig var fulde huse.

"Det var en spændende blanding af murere, elektrikere, håndværkere, studenter, folk på kommunal aktivering, og dem, der ville ind på hf," fortæller Poul Hillerup, som blev ansat som ny underviser samtidig med det store optag, "Skolen annoncerede efter en underviser i økologi, og jeg blev ansat. Det var skolens første bølge af økologi. Der var stor interesse for området. Vi var meget på det teoretiske plan, men tog også cyklen ud for at se på landbrug, fjorden, vindmøller. Hvordan bruger vi landskabet og miljøet? Der var altid noget at snakke om. Udover økologi var der også kommet foto, psykologi og genbrug på skemaet. Sommerkurserne var stadig rettet mod pensionister.

"Jeg havde ikke noget ferie det første år, så jeg fik hele turen med alle pensionistkurserne den første sommer," husker Poul Hillerup, "Det var sammen med Ruth og Boye, så det var meget hyggeligt. Og Boye fastlagde den 3 deling af undervisningen, som skolen stadig har: Vinterskole, sommerskole og pensionistkurser."

Sommerkurserne blev drejet væk fra kun at være pensionistkurser til også at omfatte temakurser for fagligt interesserede indenfor vævning, foto, litteratur, natur og kultur i Vestjylland og Grundtvigkurser.

Vestjyder og spillemænd

I slutningen af halvfjerdserne kom elevforeningen til højskolen og sagde, at de syntes, at elevweekenden var for kedelig. De ville gerne lave en festival i stedet for. Var det muligt? Det var det, og det blev til en større begivenhed, end man nok lige havde ventet. Under overskriften "Vestjyder og spillemænd" samlede elevforeningen folkemusikere fra hele landet.

"Der var måske 700 det første år, og senere over 1000 mennesker til folkemusikfestival en weekend i juli. Der var camping nede på marken, spisesalen var et cafeteria, og der blev spillet musik på 3 scener indenfor og i to telte udenfor," husker Poul Hillerup, "Johnny Madsen var med, og det blev en tradition, at ved midnat lørdag aften stod han for et par timer med jam session med fed rock, så vi kunne få folkemusikken ud af ørene."

Man kan høre på Poul Hillerup, at de weekender med spillemænd i Vestjylland har sat sit præg på, hvordan han husker somrene i slutningen af 70erne.

Rammer for samtalen

”Højskolen er samtaleens mulighed og den skal være i dialog med samfundet og med historien.” Sådan lød det fra Niels Jørgens Nedergaard, da han tiltrådte som forstander i 1980. Ordene blev handling, og der blev skabt en række rammer for samtaler. Der blev afholdt to foredragsrækker ”Livsvilkår i 80erne” og ”Eksperterne og virkeligheden” sammen med Ringkøbing Amt, hvor eksperter, filosoffer og kunstnere holdt foredrag om et emne, som så skulle diskuteres i grupper.

På sommerkursusfronten var Grundtvigskurserne, Folkeliv og Sundhed samt et kursus i Folkeeventyr, fortælling og folkedans med til at skabe dialog. Der blev holdt foredrag om formiddagen og arbejdet i kreative værksteder om eftermiddagen. Navne som Ejvind Larsen, Gunvor Auken, Pia Skogemann, Anne Sophie Seidelin, Jytte Borbjerg, Poul Nyrup, Jesper Hoffmeyer, Vagn Simonsen og Jytte Hagens fortæller om mødet mellem eksperter og det folkelige. Kurserne var rigtige højskolekurser, der med stor succes samlede kursister og skabte rammer for en udviklingsrejse for kursister og undervisere.

Rent fysisk blev rammerne bygget om. Der blev bevilget et statslån i 1983 og hele midterfløjen med køkken, hems og spisesal blev rejst, og der blev skabt bedre badefaciliteter for kursisterne. Samtidig kom vindmøllen op, så der var stor byggeaktivitet på skolen i de år.

Vinterskolen blev gødet med ord og inspiration, og der blev i samme ånd skabt rum for samtaler. Fortælling fik de første ord at skulle have sagt med Sofie Seidelin som underviser, men ellers fortsatte fagpakken nogenlunde uændret. Eleverne var aktivistiske og lavede på eget initiativ teaterhappenings på torvet i Ringkøbing, hvor det kom til sammenstød med Ringkøbings borgere. Tidsånden var fællesskabet og derfor skulle alle både elever og lærere være med i rengøringen.

Vinterskole og dagelever

I 1987 stod forstander Steen Espensen med en højskole med et bredt fagudvalg, der med nogle få undtagelser, minder meget om skolens fag i 70'erne. Tegning og maleri er kommet til, og økologi og genbrug er gledet ud. Til gengæld var der kun 15 elever til vinterkurset, så der måtte gøres noget.

”Der var noget lovgivning om, at højskoler kunne lave deciderede kurser for arbejdsløse. Som en af de få højskoler gik Vestjyllands Højskole ind i dette arbejde. Så vi havde i fra 1988 og 10 år frem dagelever fra Ringkøbing, som kom om morgenen og gik om eftermiddagen. Der var hver vinter en 15-20 stykker i alderen 30 til 50. Vi prøvede at integrere vinterholdet og de arbejdsløse, men det var svært fordi kurserne var mere arbejdsmarkedsrettede,” fortæller Steen Espensen, ”Jeg lagde meget af min energi i det arbejde. Der skulle jo smør på brødet, og jeg syntes faktisk, det var utroligt spændende.”

Højskolebevægelsen har altid bevæget sig mellem det oplysende og det praktiske anvendelige. Foredrag om nordisk mytologi og spat hos heste. Der har været landbrugshøjskole, preparantklasser til seminarier, forberedelse til hf og fiskerihøjskoler.

”Man kan ikke lave højskole med rene hænder. Man er nødt til at deltage i samfundet, afsøge hvad højskolen kan bruges til. Sådan har det altid været,” understreger Steen Espensen, ”Det andet der fik gang i højskolen var, at vi gjorde mere ud af, at man kunne have sit barn med på højskole. Vi sørgede for dagplejeplads, børnehavplads eller plads i skolen. Vi havde en del børn og det gav en lidt ældre gruppe elever.”

Dans, fortælling og grønt køkken

Det var under Steen Espensen, at dansen begyndte at stikke en tå ind på højskolen. Det var et lille flamencokursus med Else Mathiassen som underviser. Brita Haugen fik samtidig gang i et sommerkursus med rituel dans og fortælling, som voksede til en kursusrække. Store fortællere som Anne Sophie Seidelin og Ebbe Kløvedal Reich havde haft deres fast gang på skolen i 80'erne, så fortælling var allerede forbundet med højskolen.

"Der fandtes jo lederuddannelser i gymnastik på andre højskoler, så jeg spurgte Steen, om vi ikke skulle lave en lederuddannelse i rituel dans og fortælling", fortæller Brita Haugen, "Det er jo ærkehøjskole, med det levende ord og kropslig udfoldelse, så heldigvis siger Steen ja. Vi rammer et behov i tiden. Nogle år er der faktisk flere tilmeldt på uddannelsen end på vinterskolen."

Skolens køkkenleder i mere end 20 år holder i 1994 og det grønne køkken, som skolen er kendt for, bliver indført.

Kreativitet og Cubatur

I 1999 kom Sven Fenger og Lisbeth Ihlemann til som skolens første egentlige forstanderpar. De overtog en skole, hvor der var god gang i sommerskolen, men vinterskolen kunne godt trænge til flere elever. "Jeg ved ikke, om det blev sagt, men der lå en forventning om, at vi fik hentet flere elever ind om vinteren. Så vores indsats gik på at få vinterskolen i gang," fortæller Lisbeth Ihleman, "Sommerkurserne fik stort set lov til at fortsætte, som de var, for det gik jo godt."

Lisbeth og Sven brugte deres erfaringer fra Testrup og som forsker i musik og ungdomskultur til at skabe et skema, som kunne fylde vinterskolen. "Vi fokuserede på de fag, som vi mente kunne trække de unge til: Musik, drama, dans, billedkunst. Ideen var, at man kunne lave sig en linje i et enkelt fag som musik eller dans. Eller vælge mere på tværs, hvis det var det man ville. Det var vigtigt, at der var en høj faglighed i fagene. De unge ved godt, hvornår noget er godt og noget er skidt," fortæller Lisbeth Ihlemann.

De kreative fag kom i centrum og nogle af de små fag blev lukket for at give de andre fag plads til at vokse. Vævning forsvandt sammen med underviseren. Nye fag der ramte tidens tone kom til. "Højskolen var kendt for sit flotte køkken med Hanne Mette i spidsen. Det boostede vi ved at gøre det til et fag, fordi der var stor interesse for mad og kokkeri i samfundet," fortæller Lisbeth Ihlemann, "Vi prøvede også med en skrivelinie og kulturfag, men det nåede ikke at blive stort, mens vi var der."

Sven Fenger havde siden 1982 gjort rejser til Cuba, og det blev overvejet at sende højskoleeleverne på en tur til Caribien.

"Vi var i selv meget i tvivl om Cubaturen, men Lisbeth og Charles synes det lød som en rigtig god ide," fortæller Lisbeth Ihlemann, "Vi var den første højskole, der havde Cuba-tur, så det gav en del elever." Cubaturen blev udgangspunktet for, at den cubanske dans og musik fyldte mere. Udviklingen på vinterskolen satte også sit præg på sommerskolen. Så der kom mere dans, musik og en uge med kokkekunst på programmet om sommeren.

Med indholdet på plads, blev der lagt energi i at skærpe PR-profilen og rette materialet til de unge. "Det skulle være lidt mere moderne, det vi sendte ud. Samtidig ledte vi efter gode historier på højskolen, så vi kunne komme i medierne. Det lykkedes med køkkenet og Cubaturen. Man er nødt til at råbe ting ud, hvis man vil have opmærksomhed," fortæller Lisbeth Ihlemann.

Missionen med at vende vinterskolen bar frugt. I Lisbeth og Svens sidste år som forstanderpar havde skolen det højeste årselevtal siden skolens start.

Dans, økologi, fortælling

Den nuværende forstander Else Mathiassen tog over efter Sven og Lisbeth. Den kreative profil er videreført. Dans har fået lov til at fylde mere, og det økologiske er vokset til et fag. Fortælling har fået en mere fremtrædende plads i skemaet. Skolen er blevet åbnet overfor lokalsamfundet, i en sådan grad at Else fik Ringkøbings Kommunes Kulturpris i 2005 for at have gjort højskolen til et kulturelt kraftcenter for lokalsamfundet. Forundringens Have og halmhusene er skudt op af jorden. Det kan man læse mere om andre steder i dette magasin.

Fortællingen fortsætter i fremtiden...

Af Gunnar Madsen, Fra "Kraftværk" 2009, 40 års jubilæumsskrift for Vestjyllands Højskole